

Asia: VN/24963/2022

Rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän muistio

1. Esitutkintaprosessia koskevat kehittämisehdotukset

Viranomaisharkinta rikosilmoituksen kirjaamisessa

Työryhmän ehdotus rikosilmoituksen kirjaamiskynnyksen nostamisesta sopisi hyvin myös Tullin esitutkintaprosessiin. Tullirikosasioissa ei juurikaan ole luonnollisia henkilöitä asianomistajina ja kirjaamisharkinta perustuu lähes täysin Tullin omaan tai muulta viranomaiselta saatuun tai välitettyyn tietoon.

Esitutinnan aloittamista edeltävät toimenpiteet

Ei lausuttavaa.

Esitutkintatoimenpiteiden suhteuttaminen

Ei lausuttavaa.

Esitutinnan muotomääräykset

Ei lausuttavaa.

Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Ei lausuttavaa.

Esitutinnan keskeyttäminen

Ei lausuttavaa.

Esitutinnan rajoittaminen

Ei lausuttavaa.

Perusteluvollisuus, valtakunnalliset fraasimallit esitutkintaviranomaisten ratkaisuisissa

Perusteluvollisuuden keventäminen ja tiivistäminen esimerkiksi fraasilauseita hyödyntäen, "erityisesti rikoksissa, joissa ei ole asianomistajaa," soveltuu hyvin tullirikosten käsittelyyn.

Valtakunnallinen yhdenmukaisuus perusteluissa luo yhdenvertaisuutta ja parantaa asianosaisten oikeusturvaa.

Oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittaminen kuultavalle

Ei lausuttavaa.

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanotehtävien jaon arviointi

Ei lausuttavaa.

2. Kevennettyjä rikosasioiden menettelyjä koskevat kehittämissuositukset

Sakkomenettelyn kokonaisuudistus ja muut sitä koskevat ehdotukset

Tulli on uudistamistarpeesta osittain samaa mieltä, mutta tilanne ei kuitenkaan tosiasiallisesti ole niin monimutkainen kuin työryhmäraportti antaa ymmärtää. Esimerkiksi maksujen seuranta ei tosiasiallisesti lisää Poliisin eikä Tullin työtä, koska tämä prosessi on automatisoitu. Oikeusrekisterikeskuksen prosesseista ei voida lausua, kun Tullilla ei ole näistä asioista yksityiskohtaista tietoa.

Perusteltua olisi sakon ohella määrättävän menettämisseuraamuksen nostaminen enintään 5 000 euroon sen ollessa nykyään suuruudeltaan enintään 1 000 euroa. Arvon nostaminen ehdotetulla tavalla lisäisi jonkin verran sakon käyttöalaa tullirikoksissa.

Suostumuksen välttämättömyyden arvioinnin osalta Tulli on ehdottomasti samaa mieltä työryhmän kanssa siitä, että suostumuksen välttämättömyyttä tulee arvioida sakkomenettelyssä. Lähtökohtana tulisi olla niin sanottu paluu vanhaan eli epäillyn tulisi aktiivisesti vastustaa sakkoa sen sijaan, että nykyinen suostumatta jättäminen ja sen jälkeinen passiivinen toiminta ohjaa jutut esitutkintaan. Tämä korostuu etenkin ulkomaalaisten henkilöiden kohdalla, jotka voivat kiertää prosessia olemalla suostumatta sakkomenettelyyn. Toki samalla tavalla he voivat myös aktiivisin toimin estää prosessin etenemisen peruuttamalla suostumuksensa jälkikäteen, joten asiaa tulisi arvioida myös tältä osin, toisin sanoen asia tulisi voida ratkaista aina ilman henkilön suostumusta. Tämä tuki samalla edellyttäisi myös sitä, että asia olisi voitava ratkaista myös silloin, jos epäilty ei ole luopunut oikeudestaan suulliseen käsittelyyn, mitä ei ole työryhmän muistiossa erikseen arvioitu. Tietyllä tapaa jälkikäteinen suostumuksen peruuttaminen molemmissa kohdissa halvaannuttaa jutun tutkinnan, etenkin ulkomaalaisten epäiltyjen osalta. Tästä syystä jälkikäteistä suostumuksen peruuttamista tulisi arvioida kriittisesti tai ainakin ottaa huomioon asia, esimerkiksi siten, että suostumuksen peruuttaminen jää vaikutuksettomaksi, ellei henkilö saavu pyynnöstä esitutkintaan.

Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen tuo Tullin näkökulmasta helpotusta prosessiin siltä osin, että suuri osa postijutuista siirtyisi sakotuksen piiriin lopputuloksen osalta. Tosin on otettava huomioon, että kyseiset jutut eivät suoraan sovellu sakkomenettelyyn, koska tapaukset eivät pääosin ole niin yksinkertaisia ja selviä, että niiden paljastuttua asia voitaisiin suoraan ratkaista sakolla, joten esitutkinnan alkuvaiheeseen käyttöalan laajentaminen ei välttämättä tuo mukanaan helpotusta (puhuttelut, kuulustelut, mahdolliset pankkiedustelut, alkuvaiheen kiistäminen yms.).

Suppea esitutkinta

Ei lausuttavaa.

Epäillyn paikallapysymisvelvollisuus haasteen tiedoksiantoa varten, syyttäjähasteet ja pikaoikeudenkäynnit

Ei lausuttavaa.

Rikosasioiden nopeutettu käsittely (Ruotsin malli)

Ei lausuttavaa.

3. Rikosasioiden sovittelua koskevat kehittämissuositukset

Sovittelumahdollisuuden tunnistaminen, esitutkinnan toimittaminen ja asianosaisten suostumukset

Ei lausuttavaa.

Rikosasioiden sovittelu tuomioistuimessa

Ei lausuttavaa.

4. Syyteneuvottelua koskevat kehittämissuositukset

Käyttö, soveltamisala ja ajoitus

Tulli suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti syyteneuvottelujen käyttöalan laajentamiseen.

Seuraamusharkinta ja rikosasiaan liittyvät vaatimukset sekä asianomistajan rooli ja suostumus menettelyyn

Asianomistajan oikeusturva ei saa heikentyä, jolloin asianomistajan suostumus tulee olla menettelyn käyttämisen lähtökohtainen edellytys.

5. Hallinnollisia seuraamuksia koskevat kehittämissuositukset

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten tehokas hyödyntäminen ja uudet mahdollisuudet

Ei lausuttavaa.

6. Rikosprosessia tuomioistuimissa koskevat kehittämissuositukset

Automatisoitu muistutusjärjestelmä pääkäsittelyjen peruuntumisen ehkäisemiseksi

Ei lausuttavaa.

Oikeudenkäynnin tiedoksiantosäätely - puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentaminen haasteen tiedoksiannossa, sähköinen tiedoksiantomenettely

Ei lausuttavaa.

Lykkäyssäännöstö ja noudon kiinnioloaika

Ei lausuttavaa.

Poissaolokäsittelyjen soveltamisala

Sinänsä poissaolokäsittelyn soveltamisalan laajentamista voidaan pitää kannatettavana.

Kirjallisen menettelyn käyttöala, soveltaminen ja yhdenmukaisuus

Tulli kannattaa kirjallisen menettelyn käyttöalan laajentamista.

Perusteluvollisuus ja valtakunnalliset fraasimallit tuomioistuinten ratkaisuissa

Ei lausuttavaa.

7. Rikosasioiden valmistelua koskevat kehittämissuositukset

Preklusio ja siihen rinnastuvat keinot

Tulli kannattaa preklusiota rikosasioissa, koska se on omiaan tehostamaan rikosasian valmistelua.

Todistelun ilmoittaminen sanktion ohella

Ei lausuttavaa.

Rikosasian vastaajan käsitys syytteen teonkuvauksesta ja todistelusta

Ei lausuttavaa

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden laajentamista tulisi selvittää.

Pääkäsittelyn ulkopuolella ennakkolisesti tapahtuva todistajan tai asianosaisen kuuleminen

Työryhmän esittämät kehittämissuositukset ovat kannatettavia.

8. Käräjäoikeuksien kokoonpanoja koskevat kehittämissuositukset

Yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentaminen

Tulli kannattaa työryhmän ehdotusta yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentamisesta.

Lautamiesjärjestelmän tarpeellisuus

Tulli kannattaa lautamiesjärjestelmästä luopumista.

9. Kehittämissuositukset korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja koskevista menettelyistä

Ennakkopäätöskysymysmenettely

Tulli pitää ehdotusta lähtökohtaisesti kannatettavana.

Ns. hyppyvalituslupamenettely

Tulli kannattaa ehdotusta. Kyseisellä menettelyllä kyetään lyhentämään jutun kokonaiskäsittelyaikaa.

10. Digitalisaatiota ja sähköisiä menetelmiä koskevat kehittämissuhteet

Syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle yhteinen sähköinen työskentelyalusta

Ei lausuttavaa.

Sähköinen asiointi esitutkinnassa: sähköinen vahvistus rikosilmoituksesta asianomistajalle, esitutkintapäätös asianosaisille myös sähköisesti ja asianosaisen kuuleminen esitutkinnassa sähköisesti

Ei lausuttavaa.

Kuulustelun tallentaminen ja äänitallenteiden käytön lisääminen

Ei lausuttavaa.

Rikosprosessiketjun viranomaisten järjestelmien tarkastelu ja kehittäminen

Ei lausuttavaa.

11. Ehdotusten vaikutukset

Lausunnonantajien mahdolliset huomiot ehdotusten taloudellisista tai muista huomioon otettavista vaikutuksista organisaation toimintaan

Ehdotuksen mukaisilla toimenpiteillä voidaan merkittävästi tehostaa rikosprosessia ja samalla toivottavasti myös lyhentää juttujen käsittelyaikoja.

12. Muut huomiot

Muita huomioita työryhmän ehdotuksista

Ei lausuttavaa.

Nieminen Jarmo
Tulli